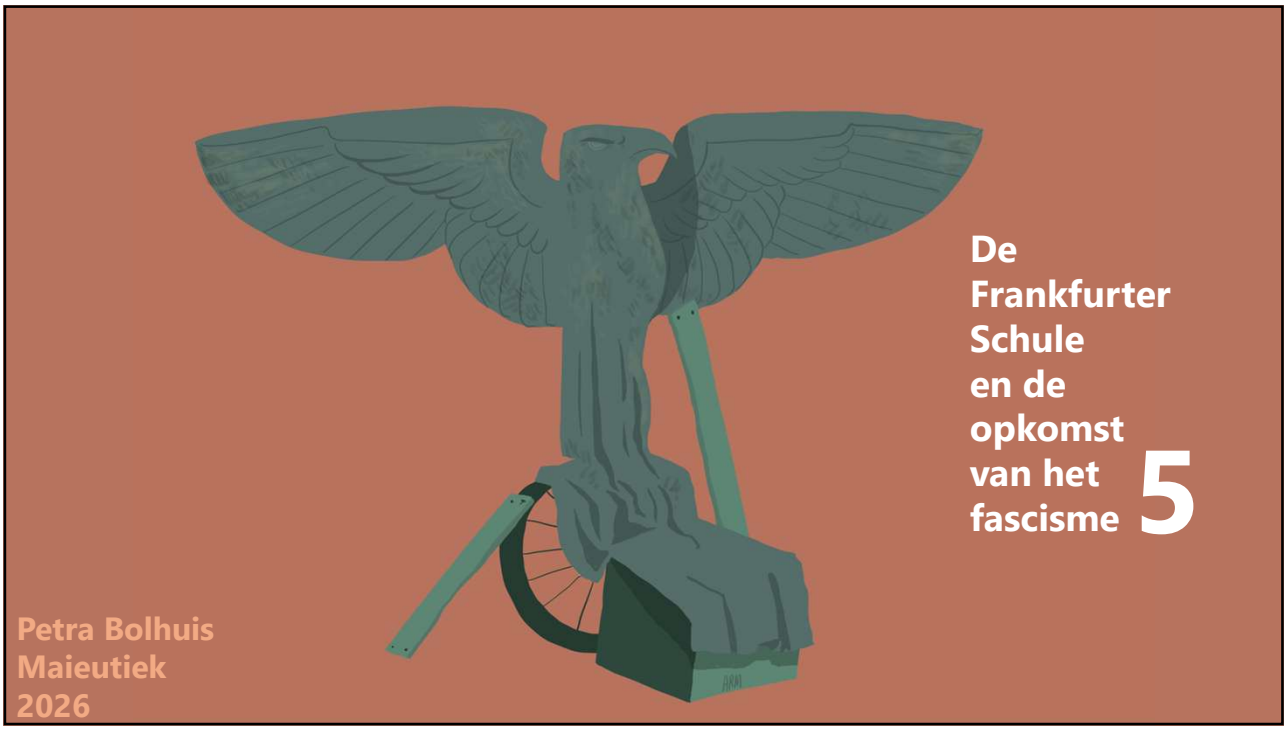

1

Juliette en Justine

- Justine en Juliette zijn zusjes. Waar de één een braaf, deugdzaam en christelijk meisje is, is de ander een wrede, nymfomane atheïst. Uit de ondertitel 'voorspoed van de ondeugd' wordt al duidelijk dat deze laatste het juist getroffen heeft met haar lot.
- Dat de zonde loont is geheel in tegenstelling met de morele aannames van die tijd.
- Na Sade waagt lange tijd alleen Nietzsche zich aan dergelijke ideeën.

2

Juliette tegen de Verlichting

- De Verlichting is gebaseerd op de aanname dat mensen die nadenken betere mensen worden omdat ze zich losmaken uit de amorele natuur en een morele mensenwereld binnentreden.
- ‘Uittreden uit hun zelf verschuldigde onmondigheid’ is dan ook een veel geciteerde eis van Kant. Kritisch denken is nodig om je menszijn ten volle te ontplooien. Denk maar aan zinnetjes als ‘bij de beesten af’ en ‘een terugval in de natuurtoestand’.
- Aanname van de Verlichting is zoiets als: Goede mensen denken na en zetten dat nadenken in voor goede dingen en daar genieten ze van, want zo zijn mensen.

3

Waarom Sade deel is geworden van de canon

- Tijdens zijn leven waren de teksten van Sade grotendeels verboden. De grote herwaardering kwam pas in de 20ste eeuw. Kritiek op de Verlichting zag vrnl. zijn radicale breuk met de Verlichting.
- Guillaume Apollinaire publiceerde in 1909 een bloemlezing uit Sade en presenteerde hem niet alleen als pervers schrijver, maar vooral als een radicale literaire en filosofische figuur.
- Daarna volgde André Breton (1896-1966). Hij las als surrealist Sade als een bevrijder van onderdrukte verlangens en als een aanval op burgerlijke moraal.

4

Sade is ingelijfd in de moderne filosofie

- **Bataille**: Hij trekt er de consequentie uit dat blasfemie alleen mogelijk is zolang iets nog werkelijk als heilig geldt. Bataille wil dan ook het sacrale in een vorm laten bestaan, omdat grensoverschrijding alleen mogelijk is door iets als grens op te vatten. De voltooide atheïst vernietigt daarmee zelfs de mogelijkheid van de transgressie.
- **Lacan**: Juliette gehoorzaamt nog steeds aan een 'wet of grens'. Juliette is niet de tegenpool van Kant schrijft hij (Kant avec Sade,1963). De eis tot onbeperkt genot functioneert hier zelf als een absolute Wet. Voor Lacan is daarom niet de blasfemie het belangrijkste, maar de structuur van het verlangen.

5

Een ander filosofisch perspectief:

Mannen en vrouwen lazen nu Sade als bevrijder. O.a. Angela Carter beschrijft In *The Sadeian Woman* Juliette als een tekst over radicale vrouwelijke autonomie.

Anderen, mannen en vrouwen, waaronder Camus, Foucault, Griffin en Dworkin, beschrijven hoe Sade een eenzijdige blik op vrouwen heeft die hem plaatst binnen de heersende, gewelddadige, patriarchale context. Dan maakt het niet uit of ze daar worden gerepresenteerd als dader óf slachtoffer. Het is beide niet fundamenteel bevrijdend.

- https://www.enotes.com/topics/marquis-de-sade/criticism/criticism/andrea-dworkin-essay-date-1981

6

De FS zegt: Sade versus de Verlichting

- De FS beschrijft de relatie, die dankzij Sade zichtbaar wordt, tussen kennis, moraal en macht in seksualiteit.
- Vrijheid, gelijkheid en moraal, hoogstaande idealen in de Verlichting, staan op gespannen voet met elkaar. De vrijheid van Juliette is erotiserend omdat het haaks staat op de geregelde en rationele en morele samenleving.
- Tegelijkertijd krijgt haar seksuele vrijheid de vorm van efficiëntie en beleeft zij zelf geen genot aan het pervers zijn. Immers: als er geen God is wat maakt het dan uit? (een Bonobo is geen libertair)

7

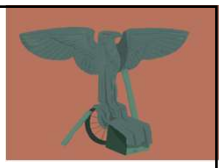
De uit de hand gelopen rationaliteit

- 'zij (de rede) is doelloze doelmatigheid geworden, die zich juist daardoor voor elk karretje laat spannen.' (blz 50)
- De vraag is m.i. wel of zíj zich voor een karretje laat spannen, zijn niet alle deelnemers gevangen in de rationaliteit?
- Dat Juliette duidelijk maakt dat er geen enkel redelijk argument is om respect te hebben voor de ander en de om de ander niet op te offeren aan je eigen genotzucht, zet de moraal op scherp. Alle verworvenheden van de Verlichting zijn hieraan ten prooi.
- Het is dít schrikbeeld dat een dialectische keer in gang zet.

8

Dialectiek en kritiek

- Adorno en Horkheimer houden vast aan een kritiek die niet de Verlichting wil verwerpen, maar haar juist weer op het rechte spoor wil zetten. Een soort reformatie van de Verlichting.
- Anderen in dezelfde tijd wijzen de dialectiek af, zoals Heidegger (idealistisch) of verwerpen de metafysica, zoals de positivisten (empiristisch).
- Voor Adorno gaat waarheid niet louter om Wittgensteins 'wat het geval is', maar ook om wat had kunnen zijn en zou kunnen zijn. Zie Citaat blz 54 "Alleen in de bemiddeling…is bevangen".
- Hier wordt een relatie tussen indruk en denken gelegd die het geheel meer maakt dan 'dat wat het geval is' zonder idealistisch te worden.

9

Maar wat willen ze dan?

- 'vooruitgang betekent: uit de ban treden, ook uit die van de vooruitgang zelf die natuur is, doordat de mensheid haar eigen natuurlijkheid gewaar wordt en een einde maakt aan de heerschappij die ze over de natuur uitoefent en waardoor die van de natuur zich voortzet. In zoverre zou men kunnen zeggen dat vooruitgang daar begint waar hij eindigt' (56)
- Lijster koppelt dit abstracte denken aan de concrete situatie van de klimaatcatastrofe; hier is duidelijk dat de rationele vooruitgang zelf irrationeel en mythisch is geworden.

10